СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 229. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 3-го жовтня 1939. No. 229. Jersey City, N. J., Tuesday, October 3, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

ДЕБАТИ НАД НЕВТРАЛЬНОСТЕВИМ ЗАКОНОПРОЄКТОМ

ВАШИНГТОН. — Цього понеділка розпочались у федеральнім сенаті дебати над невтральностевим законопроєктом, який мав би повалити теперішній акт, а впровадити новий, що дозволяє Америці продавати воюючим краям зброю й амуніцію. Голова сенатського комітету заграничних справ, Питмен, предложив сенатові цей новий законопроєкт. Він, хоч з одного боку має багато прихильників, то з другого має стількиж ворогів. Сподіваються такої ораторської боротьби над тим законопроєктом, якої дотепер не знав американський конгрес. Знавці кажуть, що дебата потягне щонайменше три тижні, а хто зна, чи не більше.

День перед тим приграваку цеї боротьби можна було почути через радіо: бувший нюйорський губернатор, Алфред Смит, що віддавна ворогує з президентом, тепер виголосив промову в обороні політики президента, а саме в обороні законопроєкту Питмена, що вповні покривається з волею президента. Смит говорив, що президент справді бажає миру і цей мир можна осягнути лише тоді, коли дозволиться без винятку всім воюючим краям купувати, що вони захочуть, але щоб вони собі забирали самі продукти й щоб американські кораблі не їхали на воюючі води. Проти нього говорив через радіо сенатор Най, який казав, що з тої пропозиції можуть скористати лиш Англія й Франція, а не Німеччина. Остання готова мститись на Америці й у той спосіб дійде до війни.

ПЕРЕСТЕРІГАЄ ПЕРЕД ПІДСТУПОМ ВОЮЮЧИХ СТОРІН.

НЮ ЙОРК. — Професор міжнародного права у Єйльськім университеті, д-р Едвин Борчард, виголосив промову, в якій перестерігав американський уряд перед тим, щоб до нюйорських портів не дозволив прибувати узброєним англійським кораблям. На основі нового розпорядку англійської адміралії всі англійські цивільні кораблі дістануть гармати проти субмарин і літаків. Через те вони станут „воєнними кораблями". А як такі, будуть підляглі під обстріл чужих кораблів. Коли вони будуть приїжджати до американських портів, з того може виринути нещастя. Згаданий професор перестерігав також перед тим, щоб Англія в тій війні не вживала старих підступів і не вивішувала на своїх кораблях американських прапори, або малювала ті прапори на боках кораблів. Це також комплікувалоб положення. Борчард закликував уряд заборонити Англії ці практики.

АМЕРИКА В РОЛІ „МИРОТВОРЦЯ".

СІНСІНАТІ (Огайо). — Конвенція Американської Федерації Праці рішила звернутись до американського уряду, щоб він ужив своїх впливів у ціли припинення війни в Европі. Але водночас конвенція висказала своє бажання, щоб Америка за всяку ціну вистерігалась сама встрянути в ту війну.

ПЕРЕМОГА НІМЕЧЧИНИ НЕ БАЖАНА ДЛЯ АМЕРИКИ.

НЮ ГЕЙВЕН. — Президент Єйльського университету сказав, що колиб виграла в тій війні Німеччина, то це справді ще не означалоб, що вона зараз напалаб на Америку, але її перемога всетаки значно ослабилаб оборонну позицію Америки, як теж підорвалаб міжнародню добру віру і відношення між поодинокими народами.

ТАВРУЄ САМОЛЮБНІ МОЛИТВИ.

НЮ ЙОРК. — Священик Тейбер виголосив проповідь, у якій таврував тих людей, які ніби є релігійні, ходять до церкви молитись, але в своїх молитвах стараються випросити собі в Бога якісь особисті користі. Така себелюбна молитва розминається з дійсним завданням молитви, говорив священик.

ВИКІНЧЕННЯ ЛЕТУНСЬКОГО МАЙДАНУ.

НЮ ЙОРК. — Нюйорський летунський майдан, побудований „Доблю Пі Ей" в Норт Біч, вже на укінченні і віддадуть його до вжитку в половині цього місяця. Це буде один з найкращих летунських майданів в Америці. У звязку з будовою того майдану було недавно багато критики, мовляв, коли би були його будували приватні компанії, то булиб виконали роботу за половину тої ціни, яку взяло „Доблю Пі Ей".

ЯКІСТЬ УЧИТЕЛІВ ВАЖНІЩА, НІЖ ЯКІСТЬ БУДИНКІВ.

НЮ ЙОРК. — Фундація Карнегія в публичнім бюлетені подала до відома вислід своєї дискусії, яка заключається в погляді, що якість учителів є для виховання дітей значно важніща, ніж якість шкільних будинків. Без добрих учителів самі шкільні мури, хоч які вони булиб гарні, діторі не дадуть доброго виховання.

ГІТЛЕР ХОЧЕ УСТУПИТИ

ЛОНДОН. — У політичних лондонських колах рахуються з тим, що канцлер Гітлер виступить у скорому часі з якоюсь новою сензацією. Він запропонує мир, а тим, що кажуть, що вони воюють з гітлеризмом чи з Гітлером, заявить, що він готов уступити. Його наступником став би Герінг. Гітлер, вважаючи, що його місія вже скінчена, відтягнувсяб від політичного життя. Колиб і це не проговорювало до аліянтів, то Гітлер готов заповісти, що він має в руках якусь таємну зброю, котрою цілком певно зможе нанести Англії й Франції смертний удар.

СОВЕТИ „ЗАПРОСИЛИ" ВЖЕ Й ЛАТВІЮ НА ПЕРЕГОВОРИ

РИГА (Латвія). — Сталося те, чого треба було надіятись. Латвійський міністер заграничних справ поїхав до Москви, щоб „заключити новий торговельний договір". Це значить, що Латвія підійде під контролю Советів, під якою є вже Естонія. Совети контролюватимуть латвійську пристань Лібаву, що є дуже вигідною для експорту товарів з України.

„БЕЗБОЖНИК" ПРОТИ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

МОСКВА. — Советський журнал „Безбожник" атакує католицьку церкву в Польщі за її нетерпимість і за те, що вона була денаціоналізаційним засобом і служила для польонізаційних цілей. Журнал пише, що багато польських католицьких священиків і жидівських рабінів були „поліційними агентами".

ЩАСТЯ ВЛАСНИЦІ ПЕРСТЕНЯ

НЮ ЙОРК. — Пані Стренеґен мала величезне щастя зо своїм 25,000 доляровим перстенем. Вона забула його в попільничці в „сальоні краси". Звідтам пестень повандрував до загального смітника, а далі до міського смітникового троку. Та тут очутилась пані Стренеґен. Наробила галасу. Почалась нагінка за перстенем і остаточно люди перешукали дві тони сміття та перстень таки здибали.

ПАПА ПОКРІПЛЯЄ ПОЛЯКІВ НА ДУСІ

РИМ. — Папа Пій XII приняв польську делегацію у своїй літній резиденції й промовляв до неї серед сліз. Подають, що голосно плакали присутні й плакав папа, обтираючи двічі сльози, коли згадував про трагедію Польщі. Одначе запевняв поляків, що їхня справа не пропаща.

МИШ ПРИЧИНОЮ СМЕРТИ.

Недавно вмер 9-літний хлопчик, Алберт Дейл Джесинг у місті Метрополис, Ілиной, від укушення миші. Лікарські оглядини показали, що миш смертельно заразила Алберта скажениною.

ВОЛТЕР ВІНЧЕЛ ПРО ГОЛОД В УКРАЇНІ

Відомий американський колюмніст Волтер Вінчел пише, що московська „Правда" виправдує свій похід проти Польщі тим, що йде „визволяти" українців. Він каже, що це дуже цікава „причина", коли зважити, що в Україні під Советами гинули українці міліонами від голоду, а в тому часі якимсь чудом москалі не гинули...

ДЕ ГРОЗИТЬ РОСІЙСЬКИЙ МЕДВІДЬ.

Росія вже знищила незалежність невеликої держави Естонії, а тепер простягає свої лабети по Латвію. Естонію загорнула під претекстом, що Естонія пустила з порту Таліна польську субмарину, котра потім затопила російський торговельний корабель. Тепер Латвії грозить зовсім без ніякого претексту. Естонія спершу запевняла, що вона буде ставити опір намаганій анексії, а Латвія не дозволяє собі навіть на таке запевнення. Ситуація ставить питання перед Литвою: коли прийде черга на мене?

ЧОРЧІЛ ЗА БЕЗПОЩАДНУ ВІЙНУ З НАЦІЗМОМ

ЛОНДОН. — Перший лорд адміраліції, Винстон Чорчіл, відомий противник Німеччини, покликаний тепер на той самий уряд, який мав у своїх руках у часі минулої світової війни, заповів, що Гітлер міг війну зачати, але не буде тим, що буде рішати, коли та війна закінчиться. Він далі заявляє, що нема мови про якесь замирення з такими „генгстерами" як Гітлер, і такими „генгстерськими" методами роблення порядку в Европі як ті, що їх увели націсти. Цікаве в заяві було те, що Чорчіл обійшовся дуже делікатно з Советами. З цього заключають, що Англія таки числить на те, що Совети готові задержати у дальшому ході подій невтральність. А може комбінації йдуть і так далеко, що числять на те, що Совети готові обернутись і проти Гітлера. Багато людей висказують на ту тему різні гадки, що легко робити, бо ніхто не знає, що діється в Москві й що є в голові Сталіна.

БАГАТСТВО АВСТРАЛІЇ У ВОВНІ.

Австралія має тільки сім міліонів населення, але зате багата на вівці: має їх понад сто міліонів. Тож і головна частина приходів Австралії походить з вовни. Найбільше вовни купує Англія. Везе до своїх фабрик вовну, а звідти вивозить сукна та убрання головно до Індії, що майже сусідує з Австралією.

ДЕ КОМАРІ ГІРШІ ВІД ВОВКІВ.

На сибірських північних тундрах намножується в літі стільки комарів, що вони прямо позаїдалиб оленів, колиб олені не втекли від них далеко на північ, де вічно царить зима. Олені волають на чімбудь перебути той час, як полудневі тундри роятся комарями, ніж наражатися на смерть від заїдження комарями. А коли позимніє і комарі вигинуть, олені знов вертаються на полудне.

400 ЖІНОК НА ГОСПОДАРСТВІ.

Великий князь Типуру, чи то магараджа з Типуру, на початку серпня загостив зо своєю сестрою до Канади. Коли запитали його репортери в Торонті, скільки він жінок має, він прижмурив очі і з усмішкою сказав: „На моїм дворі в Індії є 400 жінок... А всі вони — то наймички, кухарки, кравчині, тощо".

Магараджа має тільки одну жінку й троє діточок.

ПРИЛАД ДЛЯ ВБИВАННЯ БАКТЕРІЙ.

Бактерії гинуть від дуже гарячої пари. Тому придумано недавно такий невеличкий прилад, що в нього наливають води, а коли потиснути відповідний ґудзик, то за чверть години так нагріє воду електрична струя, що з рурки приладу виходить дуже гаряча пара. Такі прилади вживають часто лікарі - хірурги до стерилізування, тобто чищення від бактерій, своїх знарядів, яких уживають до роблення операцій.

ЗАХІДНЯ УКРАЇНА ЗАВАЛЕНА СОВЕТСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ

БЕРЕСТЯ ЛИТОВСЬКЕ. — Американська пресова агенція подає, що Совети кинули величезні маси війська на щойно заняті західньо-українські й білоруські землі. Є того війська вже тепер біля міліона, а може вдвоє стільки. Приглядаючись до рядів советських жовнірів, що посуваються постійно як та хмара, можна ствердити, що три четвертини цього війська це азіяти. Військо здисципліноване, але всі рухи виходять автоматично. Коли порівняти советську армію з німецькою щодо модерного виеквіпування, то совітська остається далеко позаду. Особливо впадає в очі те, що машиновий і технічний матеріял скоро псується. Дороги завалені советськими моторизованими частинами, що попсувались і не є до вжитку. Можливо, що це сталося наслідком поганих доріг. Офіцирів нема так багато. Жовніри їх поздоровляють, або ні, як хто хоче. Відразу завважується, що офіцир не є рішальним чинником. Бо навіть тоді, коли американський кореспондент хотів такого офіцира відфотографувати, той пішов питати дозволу в політичного комісара. Цей останній є рішальною фігурою навіть на фронті. В ресторанах їдять разом звичайні жовніри й офіцири. Але тоді, коли кожний з них може за їжу заплатити. Кореспондент подає, що бачив усюди горіючі ватри і купи советських жовнірів, що сиділи довкола вогню, ломали твердий чорний хліб і пили чай. Між шоферами і летунами були також і жінки. Полонених польських жовнірів, а мали забрати їх до 100,000, відпускають додому без усяких зобовязань, а від польських офіцирів вимагають писемної заяви, що не будуть воювати проти Росії.

РУМУНІЯ БЕРЕТЬСЯ ДАВАТИ УКРАЇНЦЯМ ПОЛЕКШІ.

БУКАРЕШТ. — Румунська влада, що досі вела супроти національних меншин, а зокрема проти українців, політику безпощадної денаціоналізації, проголосила, що дасть певні полекші на полі шкільництва. А з радіової стації в Кишеневі дозволить на авдиції російською мовою. Все це, як кажуть, з огляду на советську небезпеку.

ЩО ДІЄТЬСЯ У ЛЬВОВІ?

ЛОНДОН. — Згідно з тим, що передає советське радіо, усі фабрики і склепи у Львові перейшли на власність держави. Потворено робітничі ради, слідять за непевними елементами і віддають їх владі. Є нова міська робітнича міліція. На її чолі стоїть робітник (металовець), усаджений польською владою до тюрми тому 5 років як комуніст, а тепер випущений на волю. Населення носить червоні відзнаки на рукавах і червоні звізди, чи червоні краватки.

НОВИЙ ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД.

ПАРИЖ. — Президент Польщі Мосціцький, що є інтернований у Румунії, зрезигнував, а на його місце станув президентом Володислав Рачкевич, що є родом з Білорусі й брав живу участь у польськім житті за царської влади, а по її розвалі, в революційній акції для відбудови Польщі. Був свого часу польським міністром внутрішніх справ, маршалком сенату і воєводою в ріжних воєвідствах, при кінці на Поморю. Августа Залеського назначено міністром заграничних справ, а Адам Коц міністром скарбу. Англія й Франція вже так якби визнали цей уряд. Це має значіння хочби з того боку, що уряд могтиме розпоряджати польським скарбом і тими міліонами, що зложені на конто Польщі в ріжних банках по цілому світі. Німеччина заявила, що цей уряд то „гумористика", а також запротестувала проти того, щоб Мосціцький міг виконувати якісь державні акти, бо він є інтернований і позбавлений права функціонувати. Знову на те відповідають, що Рачкевич був назначений наступником іще на польській землі, а далі підкреслюють, що Мосціцькому не може ніхто відібрати права резиґнації. Вкінці він міг би і згинути, а тоді мусів би бути хтось на його місці.

СТРАШНЕ ОГІРЧЕННЯ НА ПОЛЬСЬКИЙ УРЯД.

ЛОНДОН. — Панує таке переконання, що польський нарід дописав та що дописав і польський жовнір. Зате цілковито не дописав польський провід. Найгірше озлоблені на польський уряд за те, що він так скоро втік з Варшави, коли повинен був там остатись і бути прикладом, як треба витримувати і боронити край. Очевидно, що ще гірше огірчені на військовий провід, що теж вивтікав передчасно.

ХОЧУТЬ РЯТУВАТИСЬ „ДЕМОКРАТІЄЮ".

ПАРИЖ. — Політичні польські кола беруться тепер творити такий польський уряд, що був би виразником усіх течій. Тому беруть до нього таких що були переслідувані минулими польськими урядами. І кажуть, що доперва цей новий польський уряд буде справді „демократичний".

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЩЕ ПРО "ВИЗВОЛЕННЯ"

„Ню Йорк Таймс" схоплює дуже влучно властиву ціль у поспіху Сталіна захопити західньо-українські землі, коли підкреслює, що тут не йде Сталінові про визволення українського народу з польської неволі, а тільки про те, щоб знищити до щенту український націоналістичний рух, що змагає до обєднання українських земель у незалежній Україні. Те своє бажання прикриває Москва перед українським народом гарними фразами про те, що безземельні й наймити стають тепер панами, забирають панські маєтки, входять до комітетів, що тепер правитимуть селами й містами і т. п. Це все звучить для мас, що терпіли гнет, надзвичайно дзвінко. І на те певно дається зловити багато людей. Ось таке припускає американська газета. Та ми вгляньмо у справу ще глибше.

Український нарід у Польщі, Румунії й під Мадярщиною терпів довгий час. Польська неволя тревала й тоді, як існували Совети. І тоді український нарід крівавився також і в Польщі, де його пацифікували, в тюрми саджали і вішали. Тоді, як відомо, українці апелювали до всього світу, а між іншим і до Ліги Націй, і то й тоді, коли в ній засідав Літвінов, представник Советів. Бувало так, що тоді навіть в англійськім парляменті підносилися голоси, що брали український нарід в оборону. Але навіть такої оборони не зазнав наш нарід від Советів, хоч Совети могли були от хочби в Лізі Націй запротестувати проти польських катовань і взяти в оборону поневолений український нарід. Та того всього не було. І не диво. Советський кат нищив у тому самому часі український нарід у Великій Україні, то як міг братися за оборону українців, гноблених Польщею? Тому саме, коли тепер советська „Правда" розписується широко про „братів по крові" з Західньої України, яких Совети „визволяють", коли проливає сльози над муками нашого народу під Польщею, то це лицемірство, і то страшне лицемірство. Бо й тепер Москві не йде про дійсну полекшу для українського народу. Сталін тільки користає з того, що Гітлер потребує Советів, щоб ними страшити Англію і Францію і змусити їх заключити з ним мир. І тому так легко загарбує західньо-українські землі на те, щоб московська чрезвичайка могла добити український націоналістичний рух.

Це добре, що тепер на українській землі будуть зліквідовані панські маєтки. Але важніше те, в чиїх руках опиниться влада, бо як вона буде чужа, то всеодно добра нам не буде. Ось тому не надіємось ніякого добра від влади Москви, бо нема добра від неї й на землях Великої України. Та це не значить, що Москва вийде з цього горою. Ні. Вона таки скоріше чи пізніше розлетиться, а з совєтських руїн підніметься нове життя, що принесе справжнє визволення і справжнє добро також і Україні.

ОСТОРОГА ПЕРЕД „ОТАМАНАМИ" І СПЕКУЛЯНТАМИ

Зачалась велика війна, в яку вже втягнені могутні держави. І так виглядає, що готові бути втягнені в ту війну ще й інші держави, і то такі, в яких український нарід є не в своїй землі (хоч не своїм господарем!), і такі, де живуть українські імігранти: політичні й інші. І є вже така держава як Канада, де маємо сотні тисяч канадійців, себто тих, що роджені в Канаді, а є з української крови. Подібне булоб і зо Злученими Державами, якщоб вони взяли участь у цій війні, на що одначе покищо не заноситься.

Значить, що коли тепер українська справа стає европейською чи світовою проблемою, то, не зважаючи на рідні землі, маємо в світі по ріжних державах повно людей, що звязані з українською справою ідейно й кровно. Щодо цього можемо сказати, що маємо навіть маси таких людей. І то в тому розумінні, що ті люди охотно послужилиб своїм голосом чи грішми, щоб допомогти українському народові в Европі визволитись.

Але в тих ріжних краях є між нами також і повно ріжних політичних авантюрників і спекулянтів. Нічого в тому дивного й особливого, бо так є з усіми іншими народами. А в таких часах, як теперішні, як це добре знаємо з минулої війни, є добра нагода для „отаманування", для висування перед чужими державами ріжних проєктів використання України чи української крови для їхніх інтересів. Дещо з цього уже дійшло до нас. Ідеться про організування українських леґіонів в Европі, чи тут в Америці. Про те, що відноситься до канадійського ґрунту, можна було вичитати і в тутешній нашій пресі. Ми про це не згадували, бо не хотіли „місити болота", будучи того переконання, що розум і національна честь скоро й тут заважуть, а хто цього не зрозуміє, того заставить до цього саме громадянство. А ми принаймні навчимось цінити українську кров у такий гідний спосіб, що коли будемо взивати своїх проливати кров, то тоді, коли матимемо запевнення щодо цеї справедливости, яка має бути прикладена до українського народу на випадок перемоги.

Та тут у Злучених Державах покищо не можемо займатись реально цею справою, бо наша держава невтральна. Але, як згадано, і тут можуть зайти зміни. Та без огляду на те, чи до цього прийде, Злучені Держави зо своєю великою українською іміграцією вже тепер являються тереном, на якім можуть ріжні політичні авантурники, чи навіть агенти, вводити в блуд не тільки наше громадянство, але й американські політичні кола. Можуть бути і такі авантурники, що захочуть заступати українську іміграцію навіть в Европі й у її імені говорити. На те все треба нам тепер звертати пильну увагу.

Українська іміграція може і повинна відіграти поважну ролю в сучаснім моменті. Вона зможе дати поважну допомогу також і акції створення незалежної української держави. Але це буде зроблене організаційним шляхом, а в першу чергу тими, що їх український загал в Америці до цього уповноважить. Що так думають також і в інших осередках нашої іміграції, видно між іншим також і з відозви управи Українського Народнього Союзу в Франції, що її поміщено в паризькім „Українськім Слові" з 3. вересня б. р. Читаємо там таке:

„Вся наша іміграція повинна й надалі зберігати спокій та заховуватись так же бездоганно, як це було дотепер. Всяке хвилювання, нерозважні вчинки, зроблені під натиском чужих, чи деяких агітаторів української національности, що в тих важких обставинах хочуть затіяти якусь отаманську авантуру, українська іміграція мусить свідомо відкидати та поборювати.

„В міру розвитку міжнародніх подій, за якими управа Українського Народнього Союзу у Франції безупинно та дбайливо стежить, українська іміграція одержуватиме від управи Союзу потрібні їй вказівки, що далі робити і як заховуватись. Саме в цей мент вся наша іміграція у Франції мусить виказати якнайбільшу організованість та самодисципліну.

„Памятаймо всі, що в ході міжнародніх подій видвигається також і українська справа. Наш нарід бореться безупинно за скинення ворожого ярма, а тому кожний нерозважний крок нашої іміграції, чи поодиноких українців, може цій українській боротьбі нанести тільки шкоду. Управа Союзу має інформації, що деякі спекулянти від політики почали творити якісь законспіровані комітети та намагаються говорити перед чужинними чинниками в імені української іміграції у Франції. Крім цього до відома управи Союзу дійшло, що деякі „отамани" почали робити заходи перед керівними французькими чинниками, щоб одержати дозвіл на орґанізування українських військових формацій. Управа Союзу заявляє, що вона поборює такі вчинки ріжних спекулянтів і буде цетимбільше поборювати перед французькою владою. Спекулювати на траґедії українського народу та на українській іміграції цим банкротам ми не дозволимо. Українська іміграція має своє завдання перед Батьківщиною й вона зможе це завдання належно виконати лише тоді, коли не виступатиме в ролі якогось отамана самозванця, а діятиме разом з міліонами української іміграції, що знаходяться в Америці, Канаді та інших заморських краях. Таж іміграція за океаном нікому не дала своїх повновластей. Вона має своїх керівників, які уповноважнен. говорити в її імені".

Як бачимо, то вже [illegible] у Франції підшивае[illegible] українську іміграцію, а може то хтось [illegible] пробує там втя[illegible] руку", представляючи се[illegible] речника нашої іміграці[illegible]. Доправда, не привязуємо до[illegible]ого ваги, бо, коли йде про [illegible]шу іміграцію, то з тим зр[illegible]имо скоро самі порядок, якщоб заходила потреба. Зате йде нам про те, щоб ми всі завчасу знали, що такі речі можуть діятись. На таке треба бути приготованим і коли десь хтось щось таке робить, то треба глядіти на це як авантурництво.

При кінці зазначимо, що ми раді, що в Франції далі існують українські націоналістичні установи та що там далі виходить український націоналістичний часопис „Українське Слово", що не тільки не припинений, як це розголошували ріжні вороги, але ще поширює видавництво, щоб „у звязку із розвитком міжнародніх подій та конечністю подавати якнайшвидше до відома читачів і прихильників усі найновіші вісті та їх відповідно насвітлювати"...

У РІЧНИЦЮ МІНХЕНА

Здається, що багатьом людям важко зясувати собі, що це лиш один рік минув із відомого порозуміння між Англією й Німеччиною в Мінхені. Важко уявити собі тому, бо від того часу сталося стільки великих подій, що справді годі їх усіх змістити впродовж одного року.

Мінхенська полагода полягала в тому, що Німеччина за згодою Англії й Франції забрала собі німецькі провінції Чехословаччини й розбила решту Чехословаччини на федерацію трьох національних стейтів: чеського, словацького й українського. Кинувши Чехословаччину на жертву Німеччині, Англія й Франція сподівалися дістати постійний мир. Запевняла до того ще їх Німеччина, що вона не хоче від Чехії нічого поза німецькі краї.

Нині ми вже добре знаємо, як грубо завелись Англія й Франція на мінхенській злагоді. Наперед Німеччина не вдоволилася німецькими краями Чехословаччини, але забрала чеські провінції під „протекторат", а, відірвавши Словаччину, створила з неї нібито незалежну державу, а Карпатську Україну дозволила заняти Мадярщині. Поламала в цей спосіб Німеччина принцип самовизначення народів, котрий вона голосила підчас мінхенської злагоди.

Не дала теж мінхенська злагода миру, як ми це теж нині аж надто добре знаємо: саме Англія й Франція воюють нині проти Німеччини.

За посередній наслідок мінхенської злагоди можна вважати німецько-польську війну, котра скінчилася розгромом і поділом Польщі. Доконано Польщу внаслідок порозуміння між Німеччиною й Росією, котре знову було чимось, що йшло зовсім всупереч найголоснішим енунціяціям Німеччини в Мінхені. Бо вона навіть Чехословаччину розбирала під тою притокою, що Чехословаччина це немовби передня сторожа комуністичної Росії в середущій Европі. Ще й рік не минув від цього розбору Чехословаччини, як Німеччина, що її розбирала за союз з комуністичною Росією, сама зробила угоду з тою комуністичною Росією.

Союз Німеччини з советською Росією дав Німеччині поважні користі: мілітарно Німеччина зліквідувала свій східній фронт, заняла широку територію, й може тепер перекинути всю свою армію на захід, на боротьбу проти Франції й Англії. Дипльоматично, Німеччина малаб тепер дістати допомогу Росії в своїй кампанії за мир. Економічно, Росія мала би помогти Німеччині вести далі війну, якби ця кампанія не вдалася.

Зо свого боку Росія теж віднесла зо згоди з Німеччиною поважні користі: вона заняла великі простори Польщі, й то без поважниж страт. Через те вона дістала дуже поважні політичні й економічні засоби, широкі території, врожайне Поділля, ліси в Карпатах та нафтові терени під Карпатами. Вона станула через те дуже міцною ногою в середущій Европі й на Балкані й нині вже не може Німеччина нічого робити в середущій Европі ні на Балкані проти волі Росії. Крім цього Росія заняла Естонію менше-більше так, як Німеччина заняла Чехословаччину й загрожує ще заняттям інших балтійських краів, а цьому заняттю Німеччина певно не зможе запобігти. В цей спосіб Росія поклала край пануванню над Балтійським морем з боку своєї одинокої суперниці, Німеччини.

Як з цього видно, за ліквідацію східнього фронту й за поміч советської Росії в мирі й війні Німеччина заплатила величезну ціну. Не даром американські ґазетярі кажуть, що Сталін уміє торгуватися як азіят і вміє заставити покупця заплатити собі за купно два рази більше, ніж воно варт.

Оцінюючи ситуацію в Европі в річницю мінхенської злагоди, публіцисти годяться на те, що Німеччина за цей рік зробила для себе багато корисних потягнень, одначе вона заплатила за це величезну ціну, бо впливи на сході й полудневім сході Европи. Вона знищила Польщу, але на свою границю замісць слабої Польщі поставила багато сильнішу Росію. Оноді німецький цензор пропустив з німецького фронту в Польщі замітний уступ у донесенні Толішеса, кореспондента „Ню Йорк Таймсу", що, мовляв, німецька військова команда не почувається зовсім свобідно, що на східній границі Німеччини стоять тепер міліони російської армії. Через це навіть ліквідація східнього фронту виглядає дуже проблематично.

Все це вказує на те, що Мінхен був лише початком далеко йдучих перемін, що ці події в Европі йдуть зо страшною скорістю та що в світі зо скорістю назрівають нові, може ще більші події, яких якости й розмірів нині просто ніхто не може перебачити.

Що хто любить.

— Чому Іване, так часто говориш голосно сам зо собою?

— Бо, видиш, люблю часом поговорити з мудрим чоловіком.

Аякже!

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ДРУГА.

32)

„Не сховався", хмуриться Степан. „Чогоб я мав ховатись? Спав".

„Так ви мабуть не виспались уночі, що?"

„Виспався. Чомуб я не виспався, прошу файно?"

„Так чого ви спали тепер?"

„Бо — не маю що робити. Досить я наробився в наймах".

„Учора працював, прошу покірно, цілий день орав у полі", вмішується похапцем старий Маня.

„Вас я не питався", відрубав Швестка. „Ходіть до хати, розумнику, й Михайло також".

„Ах, гріхи, гріхи!" — зідхнув Гайдар. „А що ви, Степане, кажете до того, що сталось із Гордубалом?"

„Я йому цього не заподіяв", вирвалось у Степана.

„Так ви вже знаете, що його забили?" — вигукнув переможно Швестка. „А хто вам це сказав?"

„Ніхто. Та коли чоловік бачить жандармів — то гадає, що либонь із Гордубалом щось сталось".

„А чому саме з Гордубалом?"

„Тому — тому, що ми посварились". Степан стискає уста й кулаки. „Викинув мене, собачий син".

Швестка трохи розчарований. „Уважайте, Маню: ви отже признаетеся, що не по доброму розійшлись із Гордубалом?"

Степан злісно вказує зуби. „То чейже знає кожний".

„А хотіли ви над ним пімститись?"

Степан тупнув ногою. „Колиб його спіткав — не знаю, що йому зробив би".

Швестка хвилину роздумує: Степан так легко не дасться.

„Де ви були цієї ночі?" — вдарив навпростець.

„Удома був, тут. Спав".

„Це побачимо. Може це вам хтонебудь посвідчити?"

„Може. Михайло — Дюла — наш старий. Спитайте їх".

„Ваших порад не потребую", огризнувся Швестка. „Вчора пополудні ви говорили з Гордубалихою. Про що?"

„Не говорив я з нею", заявив Степан твердо й рішучо. „Я її навіть не бачив".

„Брешете! Сама призналася, що мала з вами побачення — що ви її питали, коли можете прийти по ваші річи".

„Не бачив я її вже десять днів", стоїть Степан на своїм. „Відколи там не служу, не був у Кривім і з ґаздинею не бачився".

Швестка шаліє. „Бережіться, я вас навчу інакше говорити! Марш, підіть покажіть мені, де ви вночі спали".

Степан знизує плечима й веде Швестку до хати. Гайдар стукає у віконце: „Гей, старий, ходіть сюди!"

Старий Маня висовується на подвіря й неймовірно кліпає очима: „Прошу красно, що сталось?"

Гайдар махає рукою. „Але Гордубала цієї ночі побили, дістав києм по пиці. Послухайте, старий, не зробив це часом Степан?"

Старий крутить головою. „Де там, прошу покірно, Степан не міг цього зробити. Степан був удома, спав. Агов, Михайле, піди сюди! Скажи, де був цієї ночі Степан?"

Михайло розважає й каже помалу: „Ну, де мав би бути? Спав нагорі, зо мною та з Дюлою".

КОНСТАНТИН АРҐЕТОЯНУ, новий премієр міністрів Румунії.

„Так, так, киває головою Гайдар, „зараз я собі це думав. А той Гордубал мав самих ворогів у селі. Подумайте, багатий американець і навіть сусідів не почастував".

Старий Маня зводить руки. Щеб-так не багатий! На шиї носить торбинку з долярами...

„Ви її бачили?"

„Звісно бачив, адже приїздив сюди купувати обійстя й показував гроші. Більш як сімсот долярів, прошу файно. Ворожнеча в селі, це либонь так буде; прошу покірно, пишний чоловік не має приятелів".

Гайдар поважно покивує. „А від чого це, Маню, маєте такі поколені двері?"

„Це від того, що сюди закалюється кошикарське шило. Цілий рік воно там стирчить".

„Покажіть, як воно виглядає", цікавиться Гайдар. „Я навіть не знав, що коші плетуться шилом".

„То, прошу, лозини перекидаються шилом — оттак", показує Маня в повітрі. „Ще вчора це шило тут було", сердиться, „не знаєш, Михайле, де поділось?"

„Та лишіть це", бурчить Гайдар байдуже. „Як буду колинебудь близько, то подивлюсь. Але це гноївка, Маню, не сміє витікати на вулицю. Це не ваша дорога".

„Прошу покірно, коли почнемо гноїти поле, то вивеземо"...

„Ви мусілиб мати порядну яму, цементову. Придалисяб вам гроші до господарства?"

„Ой придалисяб", похихикує старий. „Поставити нову стодолу... Але цей Михайло дурень. Степан має більше розуму до господарства. З нього був би ґазда!"

З поля вертається Дюла, везе на возі купку сіна, але їде, наче грім бе.

„Піди сюди, хлопче", кличе його по батьківськи Гайдар. „Я лише задля порядку. Де був Степан сьогодня вночі?"

Дюла розкрив уста й подивився запитуюче на старого й на Михайла: ніхто ані не моргнув. „Тут був", белькоче Дюла. „Зо мною та з Михайлом спав на горищі".

„Добре ти це сказав", похвалив його Гайдар. „А що, підеш до кінноти?"

Підліток блиснув зубами. „Звісно, до кінноти".

Із хати виходить Швестка й лається зтиха. „Підіть сюди, Гайдаре, Степан вже дістав пару разів по морді. Тепер я його замкнув у хаті".

„Це не вільно", гадає Гайдар. „Обмежування особистої свободи й таке подібне".

Швестка глузливо вишкірюється. „Плювать я на це хочу. Далеко гірше, що я нічого не знайшов. А ви?"

„Алібі як грім, Карлічку. Цілу ніч спав у сіні, як порядний хлопчик".

„Брешуть", відрізав Швестка.

„Це ясно. Це вже вони, товаришу, мають у крові".

„Може на суді воно якось інакше повернеться".

„То ви їх не знаете. Або виречуться зізнавати, або зложать криву присягу, це цілком певна річ. Це, Карлічку, на селі майже народній звичай".

„То що маю робити?" — бідкається Швестка. „Що думаєте, Гайдаре, маємо Степана вже зараз арештувати? Що це зробив він, на це я готов землі зїсти".

(Далі буде).

З СОВЄТСЬКОЇ УКРАЇНИ

—o—

Нові наукові інститути.

Академія Наук УССР організує нові наукові інститути. Енергетичний, що має досліджувати проблеми пари високого тиску, та вогенераторних турбін, бурого вугілля. Інститут силікатів має за завдання вивчити мінеральну сировину силікатної промисловости. Інститут металюргії розроблятиме найважливіші питання металюргії Совєтської України.

З чинних уже досі інститути геології, ботаніки, зоольогії, гідробіольогії, гірольогії працюють над вивченням природніх багатств України. Особливо велику роботу проводить Інститут геольогії, розвязуючи основні питання нафтової геольогії України. Поважні наукові досліди провадять Інститути гірничої механіки й хемічної технольогії. Інститути клінічної фізіольогії, біохемії, мікробіольогії тощо вивчають проблеми охорони здоровля з теоретичного боку. Щодо Інститутів суспільних наук, то свою основну увагу вони зосереджують на складанні підручників історії, мови, літератури, фолькльору, археольогії та на вивченні історії „боротьби російського й українського народу проти польської шляхти".

Між іншим співробітником Інституту археольогії, працюючи разом з експедицією малярів реставраторів московської державної Третяковської галерії над викриттям фресок XI. віку у київському Софійському соборі, виявили приховані під пізнішою олією дві дуже цінні композиції, з яких особливо цікава група пятьох воїнів у шоломах зо зброєю.

Нове знущання над мовою.

Цікаво, що цілком замовкли у пресі чутки про складання нового виправленого й позбавленого всіляких „націоналістичних помилок" російсько-українського словника. Здається, що тут розпочали нову тактику, знову таки через багатострадний Інститут мовознавства. Повстає „надзвичайно актуальне" питання науково вивчати українську народню живу мову. Покликуються при цьому навіть на такі „контрреволюційні" імена, як Чубинський, Драгоманів тощо. Здалося — тільки можна вітати таку добру думку.

Але під живою українською народньою мовою розуміють так звану українську радянську діялектольогію. Зрозуміло, що „вороги народу" у свій час цю „дуже важливу справу" свідомо гальмували, в наслідок чого впродовж багатьох років вивченням діялектольогії ніхто не займався. „На щастя" це минуло, „ворогів" знищено й совєтські будівничі взялися за „дуже важливу справу". І в університетах та педагогічних інститутах УССР введено окремий курс діялектольогії української мови. Інститут мовознавства почищає вивчати цю важливу справу, організуючи для цього „спеціяльні експедиції".

Встановлено навіть, що студентство виявляє велике зацікавлення до викладів курсу діялектольогії і вже серед нього є багато, що бажалиб взяти участь у намічуваних „експедиціях".

Отже всіми цими заходами, нема вже сумніву, „досліджать", „вивчать", а може і створять „українську сучасну совєтську діялектольогію". Це буде понерше жива, подруге сучасна, потрете совєтська діялектольогія, що цілком може замінити мову й живу, мову й сучасну, але не совєтську, отже „націоналістичну" українську мову. Ну, а висновки з цього всього зробити дуже легко.

Театр і малярство.

Українські театри тепер підчас літнього сезону виїхали на гостинні виступи. З газет довідуємося, що в літньому театрі балтійської фльоти в Кронштадті відбулися виступи київського оперного театру імени Шевченка. Виставили опери: „Тарас Бульба", „Наталка Полтавка", „Запорожець за Дунаєм". Авдиторія, серед якої так багато народженців з України, тепло зустрічала виконавців.

Харківський державний драматичний театр імени Шевченка гостював у Москві. Цікава з цього приводу вміщена в „Правді" рецензія пера Давида Заславського, жида, але киянина, колишнього співробітника „Кіевской Мисли". Він пише про дві вистави: „Назара Стодолю" й „Дай серцю волю, заведе в неволю". Першу виставу попереджує дуже добре зроблена літературна композиція Ростислава Івицького „Тарас Шевченко". Постанова „Назара Стодолі" ясна, проста й сувора. Це драма, яка ніде не переходить у мельодраму, ніби справжнім Шевченківським закінченням. Прегарна у виконанні Чистякової українська дівчина Галя, життєво створив образ Назара Сердюк. Чомусь то стримана гра таких добрих артистів, як Маріяненко (Хома Кичатий) і Козаченко (Гнат Карий). Артистичне суворо витримане музичне й танцювальне оформлення песи".

„Друга песа — це типова мельодрама, і це не може не відбитись на грі талановитих артистів. Цю песу можеб і не варт було (на думку рецензента) оживляти та включати до сучасного репертуару, якби не надзвичайна гра М. Крушельницького в ролі Івана Непокритого. Який чудовий артист, яка тонка гра, який найбагатіший гумор" — захоплено закінчує свою рецензію Заславський.

В Українському Музеї народнього мистецтва в Києві відкрили персональну виставу праць відомого 67-літнього київського маляра Григорія Світлицького. Їх коло сто. Тут і давні його роботи, відомі з своїх численних репродукцій: пейзажі „Листя шелестить", „Листя обсипається", „Музиканти", „Зійшов місяць", „З осінніх мотивів". Тут і портети „Дівчина в червоній хустці", „Портрет доньки", „Портрет матери". Тут і сучасні твори: „Вогні Залізноводська", „Чекають пароплава", „Останній бaль", „Колгосп у цвіту". Тут і в звязку з Шевченковим ювилеєм три великі картини: „Кріпацьке село", „Шевченко на засланні" й „Етап", намальовані, як зазначають рецензенти, з великою майстерністю.

Л.

З РУХУ ПО ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗУ

ВАЛІНҐФОРД, МАСС.

Організаційні збори.

В переїзді через масачусетський стейт відвідав я місто Пітсфілд. Це гарне місто і живе в ньому коло 60 українських родин, що мають свою церкву і відділ У. Н. Союзу, ч. 150. Більшість наших людей мають гарні доми з городцями. Вони мешкають найбільше в тій дільниці, в якій побудували церкву. Люди дуже гостинні, люблять усе своє, рідне.

Тому не диво, коли їх священик о. Білинський заповів у церкві, що приїхав до нас організатор А. Маланчак і буде говорити в союзових справах, то людей прийшло дуже багато. Предсідник п. М. Соколовський відкрив збори і представив організатора, що в короткій бесіді представив, які користі дає У. Н. Союз своїм членам. Далі обговорив справу з місцевими урядниками: в який спосіб повести організаційну роботу в їх місцевості. Всі поставились до справи прихильно і за 4 дні мого побуту в їх місцевості вдалось приєднати більше число членів до У. Н. Союзу. По довших нарадах цей відділ порішив відсвяткувати 45-літній ювилей Батька Союзу і запросити одного з головних урядників. Також просили, щоб організатор навідувався до них частіше. Цей відділ має всі дані, щоб вибитись на одно з перших місць у стейті Масачусетс.

А. Маланчук,
окружний організатор.

СПОСОБИ ВЕДЕННЯ ТЕПЕРІШНЬОЇ ВІЙНИ

Полковник Фредерик Палмер, старий военний кореспондент і мілітарний історик, перестудіювавши перший тиждень европейських битв, написав понижчу статтю, в якій розглядає способи ведення війни — на суші, морі і в повітрі. Ось його стаття:

Военні знавці з напруженою увагою почали збирати дані з военних фронтів, щоб вивідати, яких модерних военних приладів уживають великодержавні армії Европи в цій війні. Бо війна в Еспанії й Китаю — то була лиш початкова спроба, як мається вести війну. Тепер уже можемо вироботи собі достаточне зясування, якщо не дефінітивне заключення розгри армій.

Польський терен дає нам образ того, як модерний механізм і моторизація сприяє швидким рухам добре випосаженої в ту нову машинерію армії над її слабо вивинуваним противником. Німці були змобілізовані й готові до ударної акції. Швидкість, з якою німецька армія розвиває свої удари на армію польську, пригадує силі кавалерій старих воєн, які гураґаном пролітали ворожий край і яких не сила була стримати.

Перш усього щодо літаків. Німці сконцентрували свої бомбовики проти Польщі з точно означеною цілю, вимірeною тактикою і з результатом — які експерти наперед уплянували. Як тільки ті бомбовики злетять зо своїх летовищ, вони прямують просто на такі обекти як мости, залізничі осередки, доставові й амуніційні центри та шляхи. А на Варшаву та інші польські міста сиплються бомбові дощі ще й на те, щоб викликати серед мас паніку і так завалити дороги втікачами, їхніми тваринами та возами і таким чином загальмувати рухи польської армії й транспорту.

* *

Военні експерти не здивувалися тим, що німці не виконали повітряних нападів ні на Лондон ані Париж у першому тижні війни. Бо так нам неможливо було дотепер зазнайомитись з ефктами бомборейдів ворога на наші міста, що заздалегідь приготовились до оборони проти тих нападів — построївши протибомбові сховки, заосмотривши населення в ґазові маски та виселивши на села старців, жінок і дітей.

А на морі? Британські бомбовики бомбардували німецький кишеньковий военний корабель в Кільськім каналі. Причина цього рейду була, зробити той корабель нешкідливим для британської фльоти, бо він — колиб так вийшов на отверте море — своєю швидкістю випередив би британські военні кораблі. Німці подають, що шкода з того рейду була лиш та, що збитий літак упав на чердак корабля „Гляйсенав"; британські звідомлення кажуть, що той корабель поважно ушкоджений.

Друга причина того британського рейду могла бути для тої цілі, щоб випробувати повітряні сили проти военних пристаней і більших военних кораблів.

Ту саму тактику можуть підприйняти також німецькі бомбовики проти британських великих военних кораблів.

Нема сумніву, що німецькі военні кораблі будуть стояти в своїх портах так, як і британська военна фльота підчас світової війни, сховрена перед субмаринами, готова однак виплисти в хвилині появи на морі німецької фльоти. Тепер же британська фльота мусить стояти також на сторожі проти повітряних нападів.

* *

Французи в своїй офензиві проти німців на заході використовують свої бомбовики таксамо, як і німці в Польщі. Французи і британці разом — бодай на цю пору — мають у повітрі перевагу над противником. Звідомлення з західнього фронту подавали про французько - британські повітряні напади на індустріяльні осередки над Реном. Фабрики Круппа в Ессені можуть стати головною точкою для бомбовиків, хоч ті фабрики мабуть сильно нашпиговані протилетунськими гарматами; бомбардовано вже також залізничі центри і мости на Рені.

Так, як французька офензива ведеться на північ від тої смуги, де дві ворожі лінії фортифікацій розбиваються від Рену, і зачала запускатися в німецьку територію, що зветься Ренщина, розбивання мостів з повітря являються дуже важним чинником, бо це перешкодить німцям скріплювати ту армію, що там бореться, свіжими силами.

Показалося, що повзи причинились дуже багато до швидкого німецького маршу в польський край. Виглядає так, що лиш завдяки повзам могла німецька інфантерія й велика частина артилерії, тягненої кіньми, зробити такі швидкі побідоносні перемарші. Суха погода й затвердлі стерні зіжатих піль стали також у великій пригоді, бо німці не мусіли вживати доріг до свого наступу. З тих слабих інформацій, які маємо з західнього фронту, можемо вносити, що французи ведуть свою офензиву проти німецьких сил серед цілком відмінних умовин.

Субмарини? Ті кораблі, що їх дотепер затопили німецькі субмарини, не мали охорони з боку военної фльоти й вони були на морі як порозганяні вівці на пасовищі — й легко падали жертвою вовків.

* *

Ґаз? Не було дотепер звідомлень, щоб німці вживали ґазу в своїх повітряних рейдах. З цього можна вносити, що від світової війни не винайдено нового ґазу, й по думці знавців вибухові бомби матимуть більший ефект, як дотепер уживаний трійливий ґаз.

А що з випробуваним уже мустардовим ґазом? Коли нас безнадійно не обдурюють про ініціятиві приготування всіми арміями, то мабуть цього ґазу таки вже вживали німці на заході, заполонюючи ним той ґрунт, яким переходила наступом французька армія з метою попекти вояків. Таксамо той ґаз палитиме німців, коли вони схотять зробити протинаступ на французів.

Не знаємо ще нічого про величезне число інших деталів. Годі щось певне сказати про втрати у повзах і літаках. Не знаємо які ефекти матимуть ті вогні, що їх поширював ворог на свого противника і які заключення витягне з того противник. Наші пояснення обмежуються лише до того, що вже мало місце в останнім тижні війни. Не беремося також говорити про ілюзії смертоносних промінів та про бомби з убивчим плином, які будуть вбиватимуть тисячі живих істот. — („Українські Вісти" за едмонтонським „Джорналом").

Льогічна відповідь.

Учитель: — Чому риби є німі?

Мовчанка. — Вкінці стає Ромцьо і каже:

— А хто міг би говорити під водою, пане професоре?

ПРАВДИВИЙ ПРОРОК, ЧИ ФАЛЬШИВИЙ?

Князь Губертус цу Левенштайн, бувший провідник німецької центристичної партії, при нагоді свого приїзду до Ню Йорку заявив, що як Гітлер не прийме справжнього миру, то в Німеччині повстане проти нього нарід.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Спростування.

Через помилку збіркового комітету, який занимався збіркою, не подано разом усіх списів з жертводавцями, що зложили жертви підчас свята Дня Української Жінки. Пропущено спис отсих осіб по $1: М. Силінська, В. Сидор, Т. Пасай, К. Каролишин; по 75 ц.: В. Козак, Р. Борис; по 50 ц.: Я. Процишин, П. Пелех, І. Камфоняк, А. Гричук, А. Сороката, М. Шпак, Накопінська, А. Каськів, А. Зелененька, О. Градюк, А. Каськів (з Бостону), А. Шевчук, Ю. Бурак, А. Сидор; по 25 ц.: П. Гук, А. Черкас, Градюк, Ю. Самборський, Лановий, А. Ремінник, П. Кічак, В. Кучерявка, І. Стрик.

М. Колісник, секр.

ВКІНЦІ ПРИЗНАЮТЬ: КАРПАТСЬКА УКРАЇНА НЕ ТЯЖІЛА ДО МАДЯРЩИНИ!

Цікаве признання в цій справі знаходимо в „Дзеннiку Бидгоскім", ч. 152, в статті: **„Між Прагою й Будапештом".** Щоденник, аналізуючи політику сучасної Мадярщини, ставить собі питання, в котру сторону повинні поляки звернути свої симпатії — на Будапешт чи всетаки — на слов'янську Прагу. Автор статті признає, що в Мадярщині є багато симпатій до Польщі й багато надій багатьох мадярських політиків на неї. Але, трактуючи річ реально, годі польській державній рації тим тільки вдоволятися.

„Ставляючи концепцію, з мадярами, чи з чехами — не хочемо виключати, що очевидно, булоб найкраще з одними й другими. Одначе, чи це можливе?"

„Наш приятель (тобто Мадярщина — прим. Н. Ч.) є тільки тим романтичним власником доброго спокою, земляком, що одушевляє романтизмом своєї циганської музики і вкінці тим безжурним „мадяром", повним фантазії й гумору.

„Але все типовий сентимент, який нам ніколи шкодити не може, але не може також впливати на нашу державну рацію й політику.

„Бо мадяри, яких прикметою є не завжди узасаднена амбіція, ніколи не виречуться свого ревізіонізму, який у сучасних умовинах є тільки імперіялізмом.

„Бо ані Словаччина, ані Підкарпатська Русь, ані Хорватія і Семигород поза географічною структурою не тяжать до держави корони св. Степана.

„Добробут у бувшій чехословацькій державі виказав навіть, що географічні умовини тут не надто сутні.

„Але на нашу думку деякі граничні поправки по думці самоозначення народів повинні були бути узгляднені.

„Мадярський ревізіонізм, що сьогодні є невідлучною прикметою мадярського характеру, поштовхнув їх в обійми „невдоволених" (тобто Німеччини й Італії — прим. „Нов. Ч.").

Що й казати! „Дзенник" справді здобувся на обективізм! Признає **сьогодні,** що Карпатська Україна (поза географічним положенням) зовсім не схилялася до обєднання з державою корони св. Степана, а таксамо було і є зо Словаччиною. Далі признав „Дзенник" мадярам тільки право до граничних поправок, іншими словами: стає на становищі віденського арбітражу з листопаду 1938 р.

Цінне признання.

Іван Шкварко.

ПОВІРЯ І ЛЕҐЕНДИ СВЯТОІВАНСЬКОЇ НОЧІ

Овіяне чаром буйної, як український степ, романтики, свято Купала в українській передхристіянській добі, таксамо як і нинішне свято св. Івана Хрестителя, припадало на перщі дні липня, тобто під найкращу літню пору. А припало воно під цю пору зовсім не випадково.

Палкі липневі дні й ночі. Дні й ночі, сповнені п'янким ароматом усякого дикого квіття на розсміяних, золотих ланах. Дні й ночі, що в них життєва снага аж розсаджує молоді груди! Оці чарівні дні, згідно з тогочасними релігійними віруваннями були саме тією благословенною порою, в якій „всемогутній" Даждбог і його вродлива племінниця, богиня весни, краси й сили життя, Ладо, всеціло запанували над холодною, як мертвяк, злющою та як смерть поганою богинею зими, Мореною. А щоб ота благословенна хвилина якнайдовше протривала і як слід люди її використали, на сторожі стояв вічний юнак — бешкетник, бог розкошів і кохання Купало.

Та не зважаючи, так би мовити, на орґійний характер свята, що живо нагадувало собою староримські вакханалії під опікою бога вина Діонисія, народня уява вбирала всетаки свято в найкращі шати культу. Той культ іще й досі зберігається по наших селах у виді окремих звичаїв, повітря і леґенд, що разом є безумовно цікавою спадщиною української перехристіянської культури.

Побувши в ріжних східньо-галицьких місцевостях, можна ствердити, що в навечеря св. Івана, мабуть таксамо, як давньою давниною у навечеря свята Купала заквітчують наші селяни свої хати блакитними волошками, червоними маками й іншим зіллям, що його ще за дня діти на полях призбирали. Хай, мовляв, як і колись радується, хай, як цвіти, сміється і пахне життя!..

А ввечері молоде село аж заходиться від співів і танків.

Каже літописець, що „во время оно" в нічку Купалову молоді хлопці ватру розкладали велику і співали і танцювали та ріжні „бісовські плясання" витівали довкруги тієї ватри. А коли полумя розгорялось до можливо найбільших своїх розмірів, тоді кожний із хлопців обовязаний був на очах дівчат перескочити полумя, без огляду на те, чи перестрибне, чи... шубовсне ввесь у саму середину ватри і здорово попечеться. Цим хлопці доказували своїм вибранкам парубочу зрілість, проворність і мужність.

Сьогодні, щоправда, уже тільки в горах, особливо на Лемківщині залишився без зміни той давній звичай. Зате на долах, майже в кожному нашому селі, як тільки вечоріє, хлопці й дівчата збираються над потоком чи річкою. Дівчата мають, кожна з інших цвітів, уплетені віночки і пускають їх з водою. „Гей на Івана, гей на Купала" — співають тоді давню пісню, а хлопці за той час навипередки виловлюють з води вінці. Як для хлопця так і для дівчини виловлений вінок — це символічна ворожба такого, чи іншого вибору судженої чи судженого.

Та, борони Боже, в цю нічку, хоч на волосок, заснути парубкам! Перед нимиж велике завдання, а ночі — жменька. Кожну хату, де дівчина-відданиця, як тільки в сні потоне село, вони мусять — замаїти! То пишними цвітками, то китицями спілих вишень (буває ще й з цукорками!), то бодай великим будяком чи лопухом та ще й „он-якого" богомаза на стіні саджею намалювати, залежно від того, якою славою тішиться дана дівчина серед парубоцького світу. А коли вже всіх дівчат „замаєно", тоді обовязково (!) треба ще й жидові, чи якомусь іншому недолюблюваному ближньому, воза аж на верх хати витягти, здохлу кицю на замку хатніх дверей повісити, ворота поперемінювати, комин околотом заткати або іншу якусь нешкідливу, але дотепну пакість заподіяти, бо від чогож би й був бешкетник Купало!..

— Саме соненько Боже, сам Даждбог, купається раннім ранком на св. Івана — каже народнє повіря. — Адже водяники, що замешкують дна річок і ставів, іще в начеверя свята загріли воду й очистили її від усякої шкідливої погані...

І — насправді. У селах Бобреччини ви стрінете жінок, які рішуче впевнятимуть вас, що буцім то на власні очі бачили, як на св. Івана сонце купалось...

— А колиж воно це робило? — буцім то поважно спитав я раз таку жінку.

— Та таки зараз, як тільки зійшло — відповіла.

— Гм... Але деб то воно могло купатися? Кажуть же, що воно ще більше як уся наша земля?

— Та певно, що десь-там у глибинах морів, з яких виходить...

— А якжеж воно й робило цю дивовижу?

— Та ось як було: двічі чи тричі то підносилось, то знову опадало...

— Невжеж би так, як гусак чи качурик, і стрибало і плюскалося?

— Отак самісінько, як ви кажете, — достоменно так!

Тому й не диво, що тільки від св. Івана село без ніякої тривоги починає розкошуватися річними купелями.

Згідно з повірям, у Святоіванську ніч і папороть цвіте і до ранку вже відцвітає, а Святоіванські мушки появляються, як ніколи раніше, цілими табунами і світять, як вовчі очі у пітьмі. Доглянути цвіт папороті можна тільки в саму найглухішу північ, а власноручно його зірвати й заховати — це те саме, що й здобути собі справжнє щастя, бо той цвіт має чародійну силу... Але у сторону вогників небезпечно й глянути, бо не стямишся, як мимохіть підеш за ними, а вони заведуть тебе у невоpіття... Цеж прокляті душі, найчастіще зрадники рідного краю, що караються у вічному горінні й уже по своїй вдачі вони — тільки шкідники.

А вже що найцікавіше тут, це Святоіванські леґенди. Ось, наприклад, за одною такою леґендою, що я її заслухав на селі, істнує окрема порода жінок, що вмерли через нещасливе кохання. Таких жінок багато і мабуть вони навіть і після смерти живуть... Вони непомітні для людського ока, тільки під Святоіванську ніч, як сутеніє, можна доглянути їх закутані туманом білі тіні, що сновигають десь над ярами, на узліссях, в гаях і над берегами нетеч. Ці нещасні жінки мають мати неабияку радість і задоволення, коли вдається їм тоді заподіяти якусь пакість чоловікам...

Та найчастіше, щоб схопити намічені жертви, ці жінки-тіні дурять їх і дрочать. Розхиляють перед ними тонесенький, якби павутиною тканий серпанок, що втулює їх сповидні тіла, надять їх найпестливішими шепотами, закоханими усміхами, аж доки не заведуть їх у тернисті хащі, що калічать тіло, в нетри, в багна, що западаються, в глибокі лісові ґущі, звідкіля нікому ніколи вороття нема... Тільки як зоря займається, вони серед реготу покидають свої жертви, коли ці жертви валяться вже з ніг, виснажені до краю втомою й оманними забаганками...

Таким робом ті скривджені колись жінки бодай раз до року мають змогу доконати солодкої пімсти на невірних, заедно жадібних і ніколи неситих хлопцях за те розчарування й ту розпуку, що колись загнали їх у могилу...

Кажуть, що таких жінок, а називають їх русалками і мавками, по багнах і лісах буває повнісінько. А у Святоіванську ніч то навіть і по хатах їх чимало. Тому, коли вечоріє, не можна вимітати сміття з хати за поріг. Це означалоб проганяти всі ті душі, що замешкують хату, а між ними також і тих жінок, що повмирали в наслідок нещасливого кохання. У стінах хати вони зовсім нешкідливі, але за порогом зараз так і присікаються до чоловіків...

Ці душі на добавок ще й дуже зависні. Особливо всю Святоіванську ніч вони нападають на закохані пари, що проходжуються в сутіні вечора по відлюдних місцях. Треба тоді, коли пари держаться під руку, заняти всю ширину стежки чи доріжки, щоб тінь душі не випередила їх, бо інакше хлопця колись оті душі принадять і на смерть залоскочуть, а дівчина ще перед вінчанням помре...

* * *

Таких леґенд — чимало. І в усіх них, попри нікому нічого невинну милу романтичну наївність, попри красу й поезію, можна віднайти ще те „щось", що бавить нас, хвилює, веде у побутовщину мохом зацвилих століть, веде кудись так далеко, що й оком душі годі туди заглянути...

І хоч прогомоніли цілі віки, хоч неодна буря проходила над українським народом і його землями, то не тільки не знищилась, але навіть не полиняла чарівна форма тих леґенд. Звичаї, повітря і леґенди, звязані із святом Купала, залишились у нас досьогодні майже в первісному вигляді.

Що така їх доля — видно вони справді сильні, гарні, життєві.

ЙДЕ ДО ВИБОРІВ.

Так, це Марлін Дітріх, відома фільмова зірка. Та не готується вона тут до якоїсь фільмової ролі, а реєструється вперше до голосування при виборах 7. листопаду. Вона одіта в костюмі, в котрому виступала в своїй ролі. Вона стала громадянкою недавно.

Думки.

— Коли доля всміхається до нас, то лише на те, щоби показати нам свої зуби.

— Багатий має лише близьких, а бідний лише далеких кревних.

— Найліпшим провідником для подорожуючих є — гріш.

— Не силкуйся на розмову з жабою зо ставу про океан.

— На питання долі часто відповідає припадок.

ЯКИХ МАДЯРІВ ПОТРІБНО ҐР. ТЕЛЕКІЄВІ.

На конґресі мадярської молоді в Будапешті 13. ц. м. шеф мадярського уряду, ґр. Телекі, м. і. сказав: „Нам потрібно таких мадярів, які мадярами були вже тоді, коли ще й слова не вміли промовити, ані імя своє висказати, але вже були мадярами. Не потрібні нам такі мадяри, що попереше поснідають і щойно потім прийдуть до того переконання, що вони мадяри".

Після цих слів ви вірите, що мадярам потрібні карпатські „рутени"? Або дуже будуть мадяри поспішати дати їм автономію? Мадярам не потрібні рутени, тільки потрібна їм їх земля, їх праліси і багаті поклади соли, що репрезентують грубі міліярди. (КУПС).

АНҐЛІЙЦІ СТУДІЮЮТЬ „ЗІЛЛЯ ЖИТТЯ".

Анґлійські вчені занялись дослідом китайської ростини, що носить у Китаю назву „зілля життя". Споживання цього зілля продовжає вік людини.

Ростина родиться тільки на певнім ґрунті в деяких околицях Китаю. Вона має бути спеціяльно багата у вітаміну Г-2.

Степан Мусійчук.

ЄДНАЙМОСЬ!

Народе український,
Ти великий мій народе!
На Твоїх всіх просторах
Чорна хмара непогоди,
А Ти живеш в роздорах.
А Ти не бачиш того,
Як йде монгол із півночі,
А з заходу німота
Й поля твої рідні топчуть,
Друть хліб твій з твого рота.
Дивись! Там діти Твої,
Ті найменші немовлята,
Обкрадені ридають;
Кати убили в тюрмі тата
І матір розпинають.
Невже Тебе неволя,
Всі катівські тюрми й муки,
Нічого не навчили?
О, єднайся! Подай руки!
Лучи всі свої сили.
Горить там Твоя хата,
У вогні майно палає;
Та ще не пізно встати.
Чуєш? Єдности бажає
Вкраїна, Рідна Мати!

Двацять літ в тюрмах закуті,
Ми погоди так чекали,
І ридали і благали,
Богом й світом призабуті.
І кати нас пригадали,
Нам опіку обіцяли;
Підпалили нашу хату,
Щоби свою збудувати.
Розгорівся вогонь лютий,
У пожежі діти гинуть,
Діти Матери-Вкраїни
Їх ридання голос чути:
Гей! Рятуйте нас, рятуйте!
Палить ворог нашу хату.
Де ви? Де вас так багато?
Пробудіться! Гляньте! Вчуйте!
Бийте в дзвони на трівогу,
Кажіть всім, оповідайте!
Кривди наші пригадайте
Перед світом й перед Богом!
Як не станемо всі спільно
В цю грізну хвилину люту,
Пропадем в тюрмах, закуті...
Гей! До злуки! Будем вільні!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

МЕНВІЛ, Р. АЙ. Місячні збори Тов. ім. М. Драгоманова, від. 181., відбудуться в суботу, 7. жовтня, в годині 4. пополудні, в У. Н. Домі на Компелай Гил. Обовязком всіх членів прийти на означений час, бо є важні справи до полагодження. — Юрій Ясінчук, предс. Повло Тиняк, кас.; П. Черкас, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Збори Тов. Сокіл, від. 336., відбудуться в неділю, 8. жовтня, в 12. годині вполудне. Проситься всіх прийти на збори і принести книжочки, вирівняти свої вкладки, привести з собою нових членів до вписання в орґанізоцію У. Н. Союз. — Тимко Кальмук.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Три-квартальні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 241., відбудуться в суботу, 7. жовтня, в 7. годині ввечір, в церковній галі, Вест Скул Ст. Проситься членів прибути начас. — Й. Галоншка, секр.

БРУКЛИН, Н. Й. Збори Тов. ім. Б. Хмельницького, від. 158, відбудуться в суботу, 7. жовтня 1939, в год. 7:30 ввечір, в Укр. Нац. Домі, під числом 216-218 Ґренд улиця. Приявність кождого члена конечна. — П. Дубовецький, предс.; М. Баглай, секр.; І. Паґут, кас.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(95)

Тарзан, лище з малим кинджаликом у руках, спокійно йшов назустріч Гаярка, котрий держав у руках довгу спису, а крім того доброго меча біля себе. Гаярк, побачивши Тарзана, почав з цілої сили бігти до нього. Він задумував скоро з ним покінчити, ще заки випустять з клітки льва.

Тимчасом люди, що мали відкрити клітку з львом, натрапили на якісь труднощі і не могли піднести дверей. Лев тимчасом лютився, кидався на всі боки й старався лапою захопити працюючих біля клітки людей. Це додавало йому заїлости і лютости. З другого боку давало борцям нагоду наперед покінчити з собою.

Гаярк рішив упоратись якнайскорше. Бо він льва боявся більше ніж Тарзана. Що буде, коли лев, замісць на Тарзана, кинеться наперед на нього? Держачи перед собою спису, він думав нею при першій стрічі прошити Тарзана. Тепер він не задумував гратися зо своєю жертвою, як він робив передтим.

В той час, як Гаярк гнався з люттю до нього, Тарзан зробив таку річ, що всіх вправила в подив і збаламутила самого Гаярка. Він узяв ніж і преспокійно встромив собі його за пояс. Далі станув собі преспокійно з опущеними й порожніми руками та очікував так приходу лютого й озброєного великана Гаярка.

Розсіяний.

Професор: Скільки разів маю ще тобі повторювати, щоб ти не перешкаджала мені, коли я працюю.

Жінка: Я хотіла тобі побажати лиш доброї ночі.

Професор: Це могла ти зробити зовсім добре вавтра рано.